Н[illegible]ны Звон

[illegible]асопіс. Орган „Цэнтрасаюзу“.

Год I. Вільня, 10 лістапада 1930 г. № 4

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Вострабрамская 9, кв. 22

Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—6 зл., за паўгоду—3 зл., за 3 мес. — 2 зл., за 1 мес.—50 гр.

Ад Галоўнага Выбарнага Камітэту Белар. „Цэнтрасаюзу“.

Нашыя кандыдацкія сьпіскі ў Сойм ідуць па беларускіх вокругах — Наваградзкі, Лідзкі і Сьвянцянскі — пад № 22.

Галоўны Камітэт разаслаў ужо друкаваныя нумаркі ў мясцовыя выбарныя камітэты і паасобным грамадзянам.

Калі-б гэтых нумаркоў не аказалася ў той ці іншай мясцовасьці—трэба зьвярнуцца за імі ў Галоўны Камітэт у Вільні — Wilno, Ostrobramska 9, m. 22.

У тым выпадку, калі-б аказалася, што нумаркі ня могуць надыйсьці своечасна — актыўная частка нашага грамадзянства мусіць безадкладна прыступіць да загатаваньня патрэбнай іх колькасьці, пішучы ад рукі на невялічкіх кавалках паперы.

Працу гэту для свайго абводу можна выканаць за некалькі гадзін. Трэба памятаць толькі, што нумаркі павінны быць напісаны чарнілам і вельмі акуратна: на чыстым кавалачку паперы павінна стаяць адна толькі цыфра 22 і больш нічога. Нават ня можна ставіць пасьля гэтай цыфры кропкі, бо ў праціўным выпадку нумарок можа быць заквэсьцяваны.

Гэткім самым чынам трэба загатаўляць нумаркі і па Сэнацкаму сьпіску.

У дзень выбараў — 16 лістапада — наш сьвядомы актыў павінен прыняць усе меры да таго, каб пацягнуць да выбарных урнаў усё грамадзянства, бо ёсьць падставы думаць, што вельмі многія з розных прычын на выбары могуць не пайсьці; трэба растлумачыць такой частцы грамадзянства, якія шкодныя вынікі для нашага палітычнага жыцьця мела-б такое нядбальства.

У кожнай вёсцы наш выбарны актыў мусіць дапільнаваць каб усе — як адзін — выйшлі і галасавалі за наш сьпісак, які ў некаторых вокругах зьяўляецца адзіным беларускім сьпіскам.

Памятайма, што правёўшы хоць некалькіх паслоў і сэнатараў мы ня толькі дакажам сваю сьвядомасьць і арганізаваннасьць, але і зможам у бліжэйшай будучыні распачаць культурна-прасьветную і грамадзкую працу ў шырэйшым маштабе.

Старшыня Камітэту
Ф. Акінчыц.

Сябры: *Н. Ільяшэвіч.*
В. Грышкевіч

Сэкрэтар *К. Крук.*

Фальшывыя вэксалі.

Калі Выбарны Камітэт Цэнтрасаюзу вёў перагаворы з Ярэміцка-ксяндзоўскім камітэтам, дэлегаты апошняга адмовіліся паінфармаваць Цэнтрасаюз аб тых варунках, на якіх хадэкі з Ярэмічам утварылі блёк з украінскімі партыямі. Гэтая таёмнасьць зразу-ж выклікала думку, што справа гэнага блёку, які ксяндзоўская прэса абвяшчае больш важным, чым унутранае аб'яднаньне расьцярушаных і пасвараных між сабою „беларускіх сіл, — ня зусім чыстая. Але ўсе дагадкі абмежаваліся тым, што Ярэміч, які ведае, што ніводзін селянін і ніводзін работнік беларускі ня дасьць за яго свайго голасу на выбарах, проста „прымазаўся“ да украінскае „дзяржаўнае лісты“. Думалі ўсе, што гэта проста „наіўная“ хітрасьць Ярэміча, які стаўся ўжо „прафэсіянальным“ пасалом, адбіўся ад усялякае працы і хоча сабе забясьпечыць салодкі пасольскі пірог надалей.

На дзеле аказаліся, што ня ў гэтым прычына захаваньня ў тайне ўмовы, зробленай Ярэмічам і ксяндзоўскай партыяй з украінцамі. Аказалася, што не дзеля „некных вачэй“ украінскія партыі згадзіліся прыняць на сваю „дзяржаўную лісту“ кандыдатуру Ярэміча (хоць і на пятым, вельмі ня пэўным месцы): яны патрэбавалі, каб беларускія хадэкі і папяровы „Сельсаюз“ зракліся свайго прадстаўніцтва ад Пінскага і Берасьцейскага выбарных акругоў і гэтак прызналі-бы ўсё нашае Палесьсе — украінскім. І ксяндзы з Ярэмічам згадзіліся на гэткі ганебны варунак: на сьпісках „Украінска-Беларускага блёку“ ў Пінску і Берасьці былі выстаўлены кандыдатуры выключна ўкраінцаў і ніводнага беларуса на іх няма, хаця ў 1922 годзе той самы Ярэміч прайшоў быў у паслы па сьпіску „шаснасткі“ — ад Пінску.

Гэты ганебны торг беларускімі землямі мусіць выклікаць глыбокае абурэньне ў душы кожнага шчырага беларуса, мусіць выявіць і запраўднае абліччa так званых „беларускіх“ хадэкаў. Ведама, гэтыя палітыканы, кіраваныя групай ксяндзоў), засланяючыся Ярэмічамі і „истинно-русскими“ Багдановічамі, не спадзяваліся, што ўся ігра ня будзе выкрыта і што беларускае грамадзянства гэтак хутка запратэстуе проці продажы беларускага Палесься украінцам. Але няма нічога тайнага, што раней ці пазьней ня сталася-б яўным, як сталася ў свой час яўнай падобная-ж „прадажа“ Віленшчыны і Горадзеншчыны — Літве. Праўда, падпісаўшы акт аб „зрачэньні“ „ад імя Беларускага Народу“ правоў яго на гэтыя землі — на карысьць Літвы, Ластоўскі праз нейкі час адумаўся і, апублікаваўшы сваё „пакаяньне“ ў учыненых грахох проці Беларускага Народу, пакінуў „гасьцінную“ Коўну ды перакінуўся ў Менск. „Нашы-ж ксяндзы, якія адны з усяго беларускага грамадзянства пацьвярдзілі ганебную прадажу Ластоўскім Вільні і Горадні, ня толькі не пакаяліся ў старым праступку проці Беларускага Народу, але — заахвоціўшыся — павялі далейшы гандаль беларускай зямлёй, гэтым разам—з украінцамі.

Выказываючы ім нашу глыбокую пагарду, мусім адначасна сьцьвярдзіць, што Беларускі Народ рашуча адкіне ўсе тыя забавязаньні, якія тая ці іншая група безадказных палітыканаў дае ад імя яго. Выдадзеныя „нашымі“ хадэкамі і іхнымі „таварышамі“ — Ярэмічамі ды Багдановічамі — палітычныя вэксалі — гэта вэксалі фальшывыя, вэксалі, якія падпісываюць банкруты, пераканаўшыся ў сваёй палітычнай руіне. Няхай-жа тыя хто мае адвагу і сумленьне браць ад іх гэтыя фальшывыя вэксалі, ведаюць, што за іх Народ Беларускі ніколі плаціць ня будзе, стаўляючы супроць іх сваю нязломную і нязменную волю будаваць Незалежную Беларусь з усіх тых зямель, на якіх беларусы жывуць у большасьці, як гэта абвешчана было вечна жывым для нас актам 25-га сакавіка 1918 году.

—:—

Зьмяшчаючы стацьцю пад загалоўкам „Фальшывыя вэксалі“, мы гэтым зусім ня хочам паказаць, быццам маем нейкія варожыя пачуцьці ў адносінах да Літоўскага і Украінскага народаў. Наадварот, мы з поўнай сьвядомасьцяй сьцьвярджаем, што з гэтымі народамі — ня толькі ў імя супольнае мінуўшчыны, але й супольнае будучыны — **Беларускі народ павінен ісьці Рука ў руку.** Вось чаму лічым сваім абавязкам перасьцерагаць палітычных павадыроў абодвух братніх нам народаў перад такімі абмылковымі крокамі, якія могуць папсаваць традыцыйныя добрыя беларуска-украінскія і беларуска-літоўскія адносіны, асабліва з увагі на перажываны намі і імі палітычны мамэнт. Да такіх абмылковых крокаў залічаем усялякія ўмовы міжнароднага характару, робленыя з безадказнымі адзінкамі, ня маючымі права прамаўляць і даваць з'абавязаньня ад імя ўсяго беларускага народу. Усе спрэчкі аб граніцах паміж нашай Бацькаўшчынай і Украінай ды Літвой могуць быць разьвязаны толькі правамоцнымі дзяржаўнымі органамі ўсіх трох краін, як надойдзе адпаведны гістарычны мамэнт. І мы верым, што яны будуць уладжаны мірна і палюбоўна — на падставе ўзаемнага прызнаваньня сувэрэннасьці кожнага народу на яго тэрыторыі.

Нашы Кандыдаты у Сойм і Сэнат.

Па Наваградзкаму вокругу.

1. **МІХАСЬ МІЦКЕВІЧ** 33 год, селянін, родам з вёскі Мікалаеўшчыны, Сьвержанскае гміны, Стаўпецкага павету, адкуль выйшла цэлая пляяда беларускіх грамадзкіх дзеячоў і дзе між іншымі радзіўся наш нацыянальны паэт Якуб Колас, родным братам якога зьяўляецца наш кандыдат Міхась Міцкевіч. У часы існаваньня Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады Міхась Міцкевіч бярэць актыўны ўдзел у яе працы на становішчы віцэ-старшыні паветовага Камітэту.

   У апошнія часы ён бязупынна займаецца грамадзкаю працаю, бароначы інтарэсы працоўнага беларускага сялянства.

2. **МІКАЛАЙ ЛОГАШ** 32 год, селянін з Наваградзкага павету, Гарадэчанскай гміны (хутар Кміцянка), сябра Бацькоўскага Камітэту Наваградзкай Беларускай гімназіі — былы сябра Беларускай Грамады.

3. **РЫГОР ЯКУБЁНАК** 44 год, дырэктар Клецкай Белар. Гімназіі, вядомы беларускі дзеяч, патраціўшы шмат энэргіі на арганізацыю і ўпарадкаваньне Клецкай Гімназіі, якою і кіруе да апошніх часоў.

4. **ЯЗЭП ЯРАШЭВІЧ** 35 год, селянін з Новага Сьвержаня, Стаўпецкага павету.

5. **МІХАСЬ ФУРСЭВІЧ** 35 год, селянін з Нясьвіжскага павету, вёска Пэракопаўшчына, гміна Гавэзна.

6. **КУЗЬМА КРУК** 35 год—кооператар.

Па Сьвянцянскім вокругу.

1. **КУЗЬМА КРУК** — кооператар, радны места Вільні, мае 35 г., радзіўся ў вёсцы Масьцішча, Мікалаеўскай вол. Дзісьненскага пав., шмат палажыў заслугі па арганізацыі беларускай кооперацыі, адзін з актыўных сяброў бышай Грамады.

2. **АНТОН ВОЙЦІК** радзіўся ў 1898 г. у вёсцы Вярэнькі, Парафіянаўскай вол., Дзісьненскага п.

3. **КАРОЛЬ СЫМОН** 42 г., б. вучыцель беларускай гімназіі ў Радашковічах, зачыненай уладамі.

4. **ГРЫШКЕВІЧ ВІНЦУК**, сын селяніна з мястэчка Будслаў, Вялейскага пав., вучыцель Віленскай Беларускай Гімназіі, былы грамадавец.

5. **ЗАБЕЛЬСКІ ЯНКА** — земляроб з вескі Караблі, Гарадзецкай Вол., Маладэчанскага пав., сябра б. Грамады.

Па Лідзкім вокругу.

1. **КАРОЛЬ СЫМОН** — б. вучыцель беларускай гімназзіі ў Радашковічах, старый дзеяч на ніве беларускага адраджэньня.

2. **АНТАНОВІЧ АЛЯКСАНДАР**—земляроб з вёскі Княгініна, Крывіцкае воласьці, Вялейскага пав. адзін з вельмі актыўных сяброў б. Грамады.

3. **ЗАБЕЛЬСКІ ЯНКА** — земляроб. з вёскі Караблі, Гарадзецкай вол., Маладэчанскага пав., былы грамадавец, радны Гарадзецкага самаўраду.

4. **ГРЫШКЕВІЧ ВІНЦУК.**

Кандыдаты ў Сэнат.

1. **ПАВАЛ АРЦІШЭЎСКІ** 60 г., судовы абаронца, стары грамадзкі дзеяч.

2. **АЛЯКСАНДАР МІХАЛЕВІЧ**, 48 г., дырэктар Віленскай Беларускай Гімназіі.

Кандыдатуры грам. Арцішэўскага і Міхалевіча выстаўлены ў двух ваяводзтвах — Наваградзкім і Віленскім, пры гэтым у Віленскім ваяводзтве Міхалевіч стаіць на 1 мейсцы, а ў Наваградзкім на гэтым мейсцы стаіць гр. Арцішэўскі.

Прадвыбарная хроніка.

Сьпісак Цэнтралеву па Пінскаму выбарнаму вокругу.

У свой час сьпісак г. зв. Цэнтралеву (куды ўваходзяць П. П. С. і іншыя апазыцыйныя партыі) быў уневажнены.

Цяпер, як падаюць газэты, Акружная выбарная Камісія ў зьвязку з пратэстам аднаго з сяброў гэтай Камісіі зноў разглядала сьпісак і пастанавіла прызнаць яго важным.

Ксяндзом забаронена весьці прадвыбарную акцыю.

Архіэпіскап Глёнд выдаў загад да ўсяго каталіцкага духавенства, ў якім ён забараняе касьцельную амбону ператвараць у палітычную трыбуну і каб ні ў якім выпадку яно не ўкручвалася ў прадвыбарную акцыю.

Яшчэ адзін беларускі сьпісак.

Толькі ў нашых прымітыўных умовах грамадзкага жыцьця магчымы такія рэчы, якія здараюцца ў нас.

У сучасных Соймавых выбарах мы маем яшчэ адну беларускую „партыю“, якая складаецца хаця толькі з двух асоб, але затое мае вельмі гучны назоў — „Партыя незалежных беларускіх радыкалаў“.

У яе ўвайшлі два б. пасла—А Стэповіч і К. Юхневіч і трэба спадзявацца, што больш ніхто ня ўвойдзе.

Зразумела, што „партыя“ гэта была патрэбна яе арганізатарам, каб як небудзь улезьці ў Сойм.

Грамадзянкі і Грамадзяне Культурнікі!

На прошлым тыдні „Цэнтрасаюз“ ужо распачаў сваю дзеяльнасьць у галіне культурна асьветнай. 25-27 гэтага кастрычніка былі высланы інструктары з мэтаю наладзіць арганізацыю беларускіх бібліатэк-чытальняў Цэнтрасаюзу, а сёньня ўжо атрыманы весткі, што за гэную справу вельмі горача ўзяліся нашыя вясковыя дзеячы. Інструктары выехалі пакуль што ў Вялейшчыну, Дзісьненшчыну, Лідчыну, Навараградчыну і Стаўпеччыну.

Зразумела, што Цэнтрасаюзу з браку грошай немагчыма будзе ахапіць адразу ўвесь абшар Заходняе Беларусі і дайсьці да самых глухіх куткоў нашае бацькаўшчыны і дзеля гэтага на мясцох беларусы самі павінны парупіцца аб гэтай справе. Той, хто хоча залажыць бібл.-чытальню павінен зьвярнуцца ў Саюз з паведамленьнем ці ёсьць хата на чытальню і кандыдат на загадчыка. Загадчыкам можа быць згодна закону асоба (мужчына ці кабета усё роўна), якая мае поўных ня менш 21 гадоў, Польскае obywatelstwo і не абмежана ў правох карным судом. Па атрыманьні такога паведамленьня Цэнтрасаюз ці вышле свайго інструктара ці то дасьць адпаведныя інструкцыі, як аформіць гэтую справу.

За працу, Грамадзяне!

Прыступайце да будовы сваіх культурна-асьветных пляцовак, бяручы сваю справу ў свае рукі!

„Цэнтросаюз“

Новым канкурэнтам да Соймавага карыта вельмі незадаволены орган Сельсаюзнікаў і Хадэкаў „Беларускі Кліч“, які з зусім зразумелых прычын абурваецца на „радыкалаў“ і піша між іншым наступнае:

„Чым-жа розьняцца гэтыя модныя радыкалы ад радыкалаў сапраўдных? Рожніца між аднымі і другімі аграмадная. Сапраўдныя радыкалы маюць на мецэ справы палітычна-грамадзкія, а „модныя радыкалы“ — чыста асабістыя, каб за ўсякую цану дарвацца да поўнага карыта...“

А далей газэта задаець такое пытаньне:

„Што зрабілі добрага Стэповіч з Юхневічам, будучы пасламі для народу? Проста нічагусенькі“.

Аб тым, што „радыкалы“ Юхневіч і Стэповіч нічагусенькі не зрабілі для народнай справы — ўсе добра ведаюць і бяз „Беларускага Клічу“.

Але варта было-б задаць такое самое пытаньне і адносна іншых „выпрабаваных парламэнтарыях“, якія таксама з няменшай энэргіяй лезуць да Соймавага карыта, аднак аб грамадзкай працы якіх чуваць тое самае, што і аб працы новаяўленых радыкалаў,

Сельсаюзна-хадэцкім публіцыстам варта было-б крыху затрымацца над гэтым пытаньнем.

Увага чытачом-коопэратарам.

Беларускі Студэнскі Саюз маець намер адчыніць у хуткім часе коопэратыўныя курсы цераз карэспандэнцыю. Мэтаю нашых курсаў, як падаець абвестка ў апошнім нумары „Студэнскае Думкі“, будзе прыгатаваньне ідэовых і фаховых кіраўнікоў коопэрацыі на мяйсцох. Намер добры і мэта пахвальная. Бязумоўна нам такія сілы патрэбны; яны павінны быць ў кожнай вёсцы, яны павінны ахапіць сабою ўсе куткі Беларусі, каб залажыць фундамант і пачаць будову коопэрацыі, якая нажаль сёньня на нашых землях не выяўляець жыцьця, тагды, калі другія народы ў гэтым кірунку патрапілі зрабіць шмат Тут у першую чаргу належаць нашыя суседзі Украінцы.

Нам на гвалт патрэбны коопэратыўны рух, бо бяз яго мы хіба-ж не патрапім збудаваць свайй эканамічнай незалежнасьці, без яго не патрапім палепшыць свайго дабрабыту. Думаю, што гэтыя ўсе пытаньні будуць шырока высьвятляцца ў адпаведных часопісах, як у „Сасе“, дзе ім ўжо сёньня выдзелена адпаведнае пачэснае мейсца. Мне тут толькі хацелася-б забраць голас у справе чыста тэхнічнай, гэта знача ў справе мэтоды завочнага навучаньня.

Вось-жа гэтая мэтода завочнага навучаньня так пашырана ўва ўсіх культурных краёх, і то ўва ўсіх галінах навукі, што сёньня там няма жаднае перашкоды, не адрываючыся ад свайй звычайнай штодзеннай працы, здабыць якую небудзь фаховую веду. Тут трэба сказаць, што ў коопэрацыі, гэты спосаб зьяўляецца амаль-што ня вылучным (бо спэцыяльных школаў гэтае навукі няма). Пры завочным навучаньні падаець вучыцель навуку сваім вучням не пры помачы жывога слова, з катэдры, а пры помачы друкаваных лекцыяў, якія вучню перасылаюцца лістоўна. Лекцыя атрыманая праз вучня, якая маець у сабе больш менш гадзінны выклад вучыцеля з катэдры, вывучваецца ім дакладна, а каб вучань меў магчымасьць пераканацца, ці ён яе дакладна ўсвоіў, дык у канцы лекцыі знаходзяцца пытаньні, паводле якіх вучань мусіць напісаць выпрацаваньне і перасылаць яго выкладаўцы, каб той зноў-жа з свайго боку мог ацаніць пасьпехі вучня. Калі вучань чаго небудзь не разумее ў выкладзе, то прыпісывае, што тэй і тэй квэстыі ён ня мог зразумець і вучыцель зараз-жа прыходзіць яму з помаччу. Папраўленыя працы і адказы вучыцеля на незразумелыя квэстыі перасылаюцца вучню з наступным выкладам і гэтак аж да канца курсу. Пасьпехі-ж вучня, ўзятыя з яго прац, запісваюцца кождаразова ў асобнай кнізе, і паводле гэтых ацэнкаў вучань атрымоўваець пры канцы курсаў пасьведчаньне аб аканчаньні. Гэтак маюць выглядаць і коопэратыўныя курсы Беларускага Студэнскага Саюзу.

Паглядзімо-ж якія выгады даець завочны (карэспандэнцыйны) курс.

„Абаронцы“ працоуных.

Маленькі фельетон.

Сёлетняя пагода ведама кожнаму: — дзьве гадзіны пагода,—тыдзень дождж, а пасьля зноў тыдзень дождж і дзьве гадзіны пагода. Улучыў я неяк момант, выйшаў гараць у поле, аж бачу, бягуць з вёскі людзі і старыя і малыя, жанчыны з дзяцьмі на руках уцякаюць, як ад пажару якога.

— Што такое, пытаюся ў людзей, за няшчасьце здарылася?

— Там... там... паны... пішуць... апісваюць... бармоцяць нязвязна людзі, а на твару іх сьмяротны страх адбіваецца.

— А, Божа, наш Божачка! — галосяць бабы, — мусіць апошнія кароўкі за падаткі забіраць будуць?

— Мусіць зноў вайна будзе?—кажуць дзяды? —мусіць нас куды высяляць будуць, — жартачкі, ўсенькую вёску ад пачатку да канца перапісываюць!

Пабег я ў вёску, бачу, нейкія паны ў чатырох каля хат ходзяць, а местачковы паліцыянт побач іх на ровары катаецца. Пад пахамі ў кожнага партфэль, а на твары від такі важны,—важны, усёроўна, як у нашага солтыса на хрэзьбінах.

Падойдуць яны да хаты, паглядзяць на дошчачку з прозьвішчам гаспадара, дый нешта ў кніжачку пішаць.

Спытаўся я што ім трэба, чаго яны ходзяць і што ў кніжку запісваюць?

— Эх, вы, — кажуць, — цемната адвечная, жывеце вы, як быдла, не раўнуючы! Вас,—кажуць, клясавыя ворагі адаляваюць, вось і прыйшлі мы каб вашу вёску ашчасьлівіць. Скажэце, кажуць, сялянам, каб часьцей на пошту хадзілі, там іх вялізнае шчасьце чакае, там ім ідзе выбаўленьне ад беднаты і цемнаты.

Стаю я, як дурань, нічога толкам ня цямлячы, а паны пайшлі сабе ў другую вёску, весела пасьвістваючы.

Доўга не магла ўсьціхаміріцца ўстрывожаная вёска. Чуткі, раджалі чуткі і пра падаткі і пра вайну і пра бяленьне хатаў, пра новыя каморкі, пра камасацыю, пра сэрвітуты і гэтак далей і далей.

Мінуў тыдзень, а мо' і крыху больш з тае пары. Сяляне паехалі ў мястэчка на кірмаш. Зайшлі на пошту, а там ім цэлыя пукі розных газэтаў панасылалі і з адрэсамі цюцелька-у-цюцельку, як на дошчачках, што на хатах гаспадароў.

Папрыносілі сяляне газэты да хаты, а самі прачытаць ніяк ня могуць, бо папольску ні ў зуб ня ведаюць. Толькі дзеці, што ў „повшэхную“ школу ходзяць, некаторыя большыя літары прасылябізаваць могуць: **„Газэта Хлопска“, „Самопомоц Хлопска“, „Роботнік“** і гэт. д.

Штотыдзень, а нават штодзень газэты дарма прысылаюць; сяляне ня йнакш, як з торбамі на пошту ходзяць. Напакуюць газэту ў поўную торбу, а пасьля ў краму прадаваць нясуць.

Ніхто так ня цешыцца з выбараў, як наш Алтар, бо газэтнай паперы ў сялян колькі хочаш,—цэлае кілё паперы за аднаго селядца даюць.

Прайшло яшчэ часу тыдзень, або два. Зноў прыехалі ў нашу вёску нейкія паны, гэтым разам у трох, такія чысьценкія, прылізаныя з партфэлямі, як бочкі, пад пахай, а на пальцах капцюры даўгія—даўгія, як у чорта, толькі нейкім бліскучым лякам памазаныя. Склікалі яны народ. Кожнаму цікава, што тыя важныя паны баяць пачнуць.

— **Товажыше**—селяне!—заклікаюць яны.

— Гм... ад якога гэта часу паны сталі таварышамі мужыкоў?—перашэптваюцца сяляне.

— Тысячы гадоў,—крычаць далей аратары— вы цярпелі паншчыну, паняверку і зьдек, вы жывеце як быдла ў цемнаце і беднаце. Мы прыйшлі да вас, каб даць вам багацьце, асьвету, радасьць жыцьця і ўсё, усё, што толькі вы самі сабе зажадаеце.

Сяляне—**хлопі!** ня слухайце сваіх беларускіх правадыроў, бо яны наемнікі капіталістаў, фашыстаў, камуністаў, — усе яны нясуць вам няволю. Мы вызваленцы, пэпээсаўцы і хлопы з „Строніцтва Хлопскага“ аб'едналіся дзеля таго, каб выратваць вас з беларускай няволі, а даць вам усё, што ёсьць на сьвеце, бо, фактычна, усё, што на зямлі, пад зямлёй, у паветры, у небе, ў раю — усё ваша, бярэце сколькі хочаце! Ніхто вам столькі даць ня здолее, сколькі мы, бо мы праўдзівыя барацьбіты працоўных сялян і работнікаў, глядзеце, вось і мы маем сьцяг чырвоны, а на ім напісана:

„Пралетарыі ўсіх краёў—злучайцеся!“

Шмат усякай усячыны казалі тыя паны з партфэлямі. Сяляне слухалі і пачалі злосьці набірацца:

— А хто, — крычаць сяляне,— нам асаднікаў прыслаў? А хто памагаў нашы беларускія школы закрываць? Што вы нам далі ў той час, калі вы ў Сойме і ў міністэрствах сядзелі, юды?

— Прэч!... вон... Лупі іх па карку ашуканцаў!—крычалі грозна сяляне. Шум, гомак, сьвіст заглушалі панскія галасы. Бачаць паны, што ўжо непераліўкі, лахі пад пахі, партфэлі на плечы і ходу, толькі чутно было як паміж сабой барматалі:

— Хамы — быдла! Цёмнае зьвярьё! — для іх працуеш, стараешся, а яны табе пад нос сьвістаць, асьмельваюцца:

Але паны горш быдла: ўчора іх прагналі, — сёньня яны зноў тут. Ці то кірмаш, ці то фэст які ў мястэчку, зноў іх поўна. Узьбярэцца іхні аратар на ганак, на воз сялянскі, або на бочку якую і ўсё балбоча, балбоча і балбоча, як аэроплян у паветры, а ўсё пра тыя дабрадзействы, якія на наш народ неспадзявана з рук розных „Строніцтваў Хлопскіх“, „Вызваленьняў“ і „Пэпэсаў“ спадуць.

І хоць гоняць іх сяляне, але яны, як грыбы пасьля дожджу вырастаюць, так і круцяцца, як вужы сярод народу. Свае газэты на права і на лева раздаюць, а адозвамі вуліцы, як сьнегам пакрылі. Таго-сяго грашмі падкупілі. І вось, пачаўся сярод сялян разлад: адны гоняць прэч няпрошаных гасьцей, другія пачалі за іх цягнуць. Разьбілася вёска на два лягэры. Усё глыбей і глыбей пачалі „хлопы“ з „Строніцтва Хлопск.“ і пэпээсы ў вёску свае карэньні запускаць.

Пачаў я тлумачыць тым сялянам, што гэта за ашуканцы ім галовы туманяць, стаў пералічываць колькі яны крыўдаў нашаму народу прынеслі і яшчэ больш прынясуць, калі мы іх слухаць будзем. Усё-ж цяжка было пераканаць адразу сялян, адны згаджаюцца, а другія недавераюць.

Узяў я тагды аднаго, больш талковага селяніна з ліку гэтак зв. атуманеных, павёз яго ў Вільню. Паклікаў да сябе на кватэру некалькі знаёмых сяброў, якія перш да П. П. С. належылі, а цяпер без агіды аб іх слухаць ня могуць. Пачалі яны апавядаць майму селяніну пра розныя штучкі пэпэсаўскіх правадыроў, як яны толькі дзеля грошаў сваім П. П. С.-ам дурням галовы марочаць, як яны нічога агульнага з працоўнымі масамі ня маюць, як яны коштам работнікаў і ся-

Перадусім выгада тая, што вучань гэтакага курсу, хоцьбы ён быў найбяднейшы і жыў найдалей, можаць яго кончыць, не пакідаючы пры тым ані сваёй хаты, ані сваёй штодзеннай працы. Вучань гэты, пры добрай ахвоце, мае́ць магчымасьць вучыцца нароўні з тымі, што ходзяць да школы, а то яшчэ і ляпей, бо жывое слова, выкладанае ў школе, часта праляціць міма вуха, пісанае ж слова можна сто разы прачытаць, аж пакуль яно ня ўлезе ў памяць і не застанецца ў ёй. У школу ня кожны можа хадзіць, на завочны курс маець магчымасьць запісацца і вучыцца кожны, хто толькі маець да гэтага ахвоту і хто хоча выкарыстаць вольны ад штодзеннае працы час, прыкладам доўгія зімовыя вечары. Курсы такія танныя, выгадныя і даступныя для шырэйшых масаў. Цяпер можа хто запытаецца: ці ня лепш было-б выдаць кніжкі-падручнікі з кооперацыі дый і ўсе; на што тыя лекцыі і курсы? Дык не! Гэтакая пастаноўка справы нікелі ня прынясець такой карысьці, што курс.

Перадусім аўтар падручніка не стаіць у жаднай сувязі з сваім чытачом. Выпусьціў кніжку, дый і чытай хто хоча, яму мала абходзіць, ці той хто чытаець разумеець усё ці не. Чытач, часта натрапіўшы на труднасьці, ня можа дачытаць кніжкі да канца і не выкарыстаўшы яе закідаець. Зразумелая рэч, што і бяз кніжак ня можна, яны паглыбляюць нашу веду, пашыраюць кругазор, але пры адпаведным прыгатаваньні. Гэтае прыгатаваньне якраз і даюць лекцыі завочных курсаў, альбо лекцыі ў школе. Лектар знаходзіцца ў сталым кантакце, сувязі з вучням і як-бы кіруець яго мысьлямі, напраўляючы іх па адпаведнай дарозе, пільнуючы каб мысьлі гэтыя ня зблудзілі. Завочныя курсы лучаць самаасьвету са школаю і ў гэтым іх вялікае значэньне. Дык выкарыстоўвайце сяляне гэтыя курсы, бо ў кооперацыі задатак лепшага дабрабыту.

Т.

Хроніка.

× **Лёс сьпіскаў „Цэнтрасаюзу" ў Беластоцкім вокрузе.** Толькі цяпер мы даведаліся аб лёсе нашых сьпіскаў па Беласточчыне. Справа прадстаўляецца так: Наш інструктар сабраў 167 подпісаў пад сьпіскам ў Сойм і выслаў іх у Галоўны Выбарны К-т у Вільню яшчэ 10 кастрычніка з паведамленьнем, што другі аркуш подпісаў у Сойм і подпісы пад сьпіскам у Сэнат вышле не пазьней 14. X. Аднак ужо больш мы нічога не атрымалі. Толькі на днях атрымалі пісьмо ад нашага інструктара, з якога даведываемся, што 14. X. Сакольская паліцыя, зрабіўшы ў яго вобыск, сьпіскі з подпісамі забрала, а яго што дзень „бадаюць" ды цягаюць.

На такое незаконнае паступаньне паліцыі, Цэнтрасаюз адначасна з гэтым падае жалабу Беластоцкаму ваяводзе, але зразумела, што гэтым справе не паможам, бо-ж нашага сьпіску, дзякуючы такім адносінам адміністрацыі, усё роўна ўжо няма.

× **Б. пасол Крынчык засуджаны на I г. турмы.** 4 лістапада б. г. Горадзенскі Акружны Суд на выезднай сэсіі ў Слоніме разглядаў справу б. пасла П. Крынчыка, абвінавачыванага за процідзяржаўнае выступленьне ў Галынцах. Суд засудзіў Крынчыка на 1 год турмы.

× **Канфіската „Шляху Моладзі".** Гэтымі днямі Гарадзкі Стараста ў Вільні налажыў канфіскату на апошні нумар часопісі „Шлях Моладзі".

× **Сярод бел. студэнства.** Беларускае студэнства ў Вільні занята цяпер дзьвюма справамі, а іменна; 1) прыгатаўляецца ўрачыстае сьвяткаваньне 10 цёхлецьця закладзінаў Беларускага Студэнскага Саюзу ў Вільні, якое адбудзецца 23-га лістапада б. г. і 2) арганізацыяй Коопэратыўных Карэспандэнцыйных Курсаў, на якія наплывае ўсьцяж вялікі лік кандыдатаў.

× **10-я ўгодкі Слуцкага паўстаньня.** На гэты час прыпадаюць 10-я ўгодкі Слуцкага паўстаньня, гэтага геройскага аружнага выступленьня Беларусаў-Случакоў у 1920 г. за вызваленьне Бацькаўшчыны. На гэтую вялікую для нас гадаўшчыну праектуецца зладзіць спэцыяльную акадэмію.

+ **№ 3 (14) „Студэнскай Думкі"** Ужо друкуецца і хутка выйдзе № 3 (14) „Студэнскае Думкі" — органу беларускай студэнскай моладзі. Гэты нумар выйдзе ў павялічаным разьмеры (48 стар.) з ілюстрацыямі, на добрай паперы і будзе пасьвечаны юбілею 10-ых угодкаў Беларускага Студэнскага Саюзу ў Вільні.

Карэспандэнцыі.

За каго галасуем.

(Вёска Васюлькі, Крывіцкае гміны).

Апошні нумар „Народнаго Звону" прынёс нам прозьвішчы кандыдатаў у Сойм і Сэнат. Калі дагэтуль былі якія сумлівы, за каго галасаваць, дык цяпер яны разьвеяліся. Прозьвішчы ведамых беларускіх дзеячоў, кандыдатаў у Сойм на лістах Цэнтрасаюзу, палажылі канец усім спрэчкам у гэтым пытаньні. Наша вёска, дый і ўся Вялейшчына, як адзін чалавек, аддадуць свае галасы Цэнтрасаюзу, дзе стаяць нашы кандыдаты: Кароль Сымон і Антановіч Аляксандар. А што да ксяндзоўска Ярэмічаўскага блёку, дык няма горшае кампрамітацыі для іх, як выстаўленьне Яромы на дзяржаўным сьпіску, бо-ж гэты завадовы пасол, кажуць фабрыку лёну нажыў за пасольскія дзіэты, а пра нас дык усё неяк забываўся, ну і мы забудзем яго, як будзем галасаваць.

М. Клімовіч.

ляи сабе за сотні тысяч камяніцы купляюць, сабе брухі гадуюць, а работнікаў і безработных галадам кормяць; як некалькі разоў, калі безработныя хадзілі ў віленскі магістрат да пэпэсаўскага начальства хлеба прасіць, дык тыя выгналі галодных паліцыяй і ў вастрогі саджалі.

Слухае селянін і паволі пераконваецца ў якую пастку ён папаў. Неяк жаласна ківае галавой і дрыжачымі вуснамі шэпча:

— Ашуканства... ашуканства... ашуканства.

— Хочаш дзядзька, — кажа адзін з прысутных работнікаў, — я табе пакажу аднаго такога пэпэсаўскага правадыра, паглядзіш на яго, сам пераканаешся што за птушка, дый і прозьвішча ў яго птушынае — Чыж? Павялі мы дзядзьку ў Бэрнардынскі сад, дзе сьлешна заканчваліся будоўлі для Паўночнага кірмашу. Паказалі мы яму чорненькага, як цыгана, чалавека з рухлівай сьпіной, якая відаць вельмі часта сьхілялася перад панамі, пакуль сама панам не зрабіла свайго гаспадара. Ен бегаў, як вар'ят каля будоўляў і пакрыкваў на работнікаў і жанчын.

— Дык вось, дзядзька, — кажа работнік, — гэта адзін з лідэраў тутэйшых пэпэсаў „птушка" —Чыж. У свой час быў выхаванкам вяльможнага графа Чапскага, а цяпер у абаронцы працоўных папаў, хоць з гэтых працоўных жыўцом скуру зьдзірае,—работнікі ў яго па 3 зл. у дзень працуюць, а сам больш двох тысяч за 1 месяц дастае, дый апрача таго вялізныя даходы з уласнага склепу мае. Дык вось які ён абаронца беднаты, — недарма яго ў віцэ-прэзыдэнты Вільні абралі. Павялі мы дзядзьку на Віленскую вул., паказалі яму багаты склеп з шыльдам „Auto-Garaż", дзе ў вайне дарагія радыё-апараты і розныя электрычныя прылады выстаўлены.

— Бачыш,—кажам, дзядзька, колькі тут багацтва рознага на многа, многа тысяч даляраў будзе, а гэта таго самага пэпэсаўца Чыжа. Дык раскумекай, дзядзька, скуль ён усё гэта багацтва нажыў. Можа з працы?! А ўсё з таго, што наш народ цёмны, заўсёды слухае розных прахадзімцаў і ім аддае свае галасы, каб тыя пасьля панавалі над ім і жывіліся з яго цяжкай працы.

— А ці ведаеш, — кажу дзядзька, што гэты самы сёньняшні віцэ-прэзыдэнт Чыж перад вайной беларусам быў і нават вершы і карэспандэнцыі па беларуску ў „Нашу Ніву" пісаў, падпісваючыся псэўдонімам „Чыжык Ашмянскі, а цяпер ён панам прадаўся і ўсяго беларускага стыдаецца, як паскуды якой. На ўвесь яго Магістрат з блізу 1000 служачымі ніводнага беларуса няма.

—Згінь ты прападзі с.. сын, злосна вылаяўся селянін і з усяго размаху плюнуў на дарагую люстраную шыбу Чыжавага склепу.

Хацелі мы паказаць дзядзьку камяніцы і багацтвы іншых пэпэсаўскіх заправілаў, як пас. Пляўскі, Жэйма і др., але ня было часу, наш дзядзька вельмі сьпяшаўся на цягнік.

— Дык бачыш, дзядзька, кажам яму на разьвітаньне, мы табе паказалі толькі аднаго пэпэсаўца Чыжа, а такіх Чыжоў ўва ўсей Заходняй Беларусі і Польшчы сотні і тысячы. Дык бачыш чые агенты працуюць сярод вас і сваімі прамовамі, адозвамі, газэтамі, заманьваюць цёмных сялян, каб пасьля панаваць над імі.

Паказалі мы дзядзьку беларускія культурныя ўстановы: Гімназію, Вучыцельскую Сэмінарыю, Кнігарню, Беларускі музэй і інш. Расказалі пра апошнія падзеі на Заходняй Беларусі і пра сытуацыю, якая цяпер вытварылася. Даведаўся дзядзька, што культурная праца пачала ажываць, пачалі зноў выдавацца часопісі і кніжкі. Уьцешыўся вельмі дзядзька, аж сьлязу-радасьці з вока змахнуў. А пры тым даведаўся ён і пра самае галоўнае, што **Цэнтральны Саюз Беларускіх Культурна-Асьветных і Гаспадарскіх Арганізацыяў і Інстытуцыяў** пачаў шырокую пляновую працу, як у Вільні, так і на правінцыі для падняцьця і шырэньня роднай культуры і нацыянальнай сьведамасьці, пры каторым нядаўна стварыўся Выбарны Камітэт, які зьяўляецца ў сучасным часе найпаважнейшай беларускай інстытуцыяй на ўсю Заходнюю Беларусь.

Вярнуўся дзядзька дамоў.

І з гэтай пары стаўся цуд: ніводзін „хлоп" са „Строніцтва Хлопск.", „Вызваленьня", пэпэсавец, або які іншы дэмагог не зьяўляецца ў нашай ваколіцы. Баяцца сялян, як чумы, бо дзядзька ўсім вочы на праўду раскрыў.

Ніхто цяпер з нашых сялян ня ходзіць больш на пошту па дармовыя газэты, якія цяпер цэлымі пудамі гніюць на тутэйшай пошце.

Пара, каб і іншыя месты, мястэчкі і вёскі з нашых сялян прыклад бралі:

Ганеце розных прахадзімцаў прэч!

Не прыймайце з пошты розную атруту, якую вам прысылаюць розныя „П. П. С."-ы, „Строніцтва Хлопскія", „Вызваленьні" і інш., дзеля атуманьваньня вас.

Якім Бяздольны.

ЯК ДАМАГАЦЦА ЎРАДОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ШКОЛЫ.

Практычныя рады.

А. Што павінен зрабіць кожны бацька беларус ці матка. ці апякун, якія маюць дзяцей у школьным узросьце.

1. Кожны бацька, матка ці апякун павінны дбаць, каб іх дзеці вучыліся ў сваёй роднай беларускай школе.

2. Кожны беларус павінен скарыстаць свае права дамагацца беларускай школы для сваіх дзяцей.

3. Кожны бацька, матка ці апякун павінны напісаць дэклярацыю аб тым, што жадаюць, каб іх дзеці вучыліся ў роднай беларускай мове, абавязкава пайсьці ў гміну, заверыць там свой подпіс і праз паўнамоцніка пад расьпіску гэту дэклярацыю здаць Школьнаму Інспэктару да 31-га сьнежня 1930 г.

Увага: Заверыць дэклярацыю можа, апроч гміны, яшчэ Міравы Судзьдзя, Натарыўс, Староства. Заверка на дэклярацыі подпісу солтысам, ці сьвяшчэньнікам, ці ксяндзом, ці вучыцелям, ці кім іншым, ня будзе мець ніякае сілы, і дэклярацыя забракуецца.

4. Дэклярацыю трэба падпісваць у прысутнасьці войта.

5. Калі бацька, ці матка, ці апякун, няпісьменны, то трэба папрасіць пісьменнага чалавека, каб у прысутнасьці войта расьпісаўся, як за няпісьменнага бацьку, і войт заверыць ужо гэты подпіс.

Увага. Калі ёсьць няпісьмен, бацька, а матка пісьменная, то матка, ці дзіця, ня можа падпісвацца на дэклярацыі за бацька; трэба, каб падпісаўся хто іншы і дарослы.

(Працяг будзе).

Форма дэклярацыі

Дэклярацыя.

Я ніжэй падпісаны (ая) .... *грамадзянін (ка)*
(імя і прозьвішча)

Польскае Рэчыпаспалітае, беларускае нацыянальнасьці, жыхар ....
(назоў вёскі, места)

гміны .... *павету* .... *як бацька *)—маці—*
(назоў воласьці) (назоў павету)

праўны апякун дзіцяці—дзяцей—у школьным веку.

1. .... *3.* ....
(Імя дзіцяці) (Імя дзіцяці)

2. .... *4.* ....
(Імя дзіцяці) (Імя дзіцяці)

на падставе артыкулу 3 уставу з 31 ліпня 1924 г., зьмяшчаючага некаторыя пастановы аб арганізацыі школьніцтва (Dz. U. R. P. № 79, poz. 766), жадаю ўвядзеньня ў існуючую — маючую адкрыцца публічную народную школу ў .... *беларускае выкладовае мовы.*
(назоў вёскі, места)

Дня .... / .... *193* ...... *г.* ....
(уласнаручны подпіс).

Да Школьнага Інспэктара

ў м. ....
(назоў места)

*) У тэксьце дэклярацыі непатрэбныя словы закрэсьліць.

Адказны Рэдактар: Н. Крук. Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22. Выдавец: „Беларускі Цэнтрасаюз“.